

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Siklony László*

Cím: *Gróf Széchenyi István fürdőzése a Dunában*

Forrás: *Pesti Hírlap*

Bp

(Hely)

1927. 7. 31

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

797.2

Hely

Idő

18. / 1927

Személy

Gróf Széchenyi István fürdőzése a Dunában.

Fürdőlel pár év előtt.

Szinte hihetetlen! Az uszást mindig mint polgári sportot ismertük. Azt is tudjuk, hogy mánásaink inkább a díszes külsőségekkel járó vadászatot és lövészenyt műveltek, mint az egyszerű sportokat. Hogyan került volna a sor arra, hogy egyszerre csak nekivetkőzzenek a poros-piszkos pesti parton, az annyiszor lefumigált polgárság közepette a habok közé vessék magukat. Hogyan történhetett meg, hogy a rókavadász vörös frakkja s az a rengeteg disz, amely pl. a falkavadászattal járt, felcserélődött az uszóból alig kilátszó fejjel, amelyet a partról meglátni is alig lehet.

Pedig a nagy ugrás megtörtént, igaz, hogy nem kisebb ember szuggesztív szavára, mint gróf Széchenyi Istvánra, aki maga olyan passzionátus sportember volt, aki nem tudott előkelőség dolgában sport és sport között különbséget tenni. Ő bizony belehajszolta mánástársait a Dunába, amint ezt az alábbiakban látni fogjuk.

Ő maga kitünő uszó volt. Hol tanult meg uszni? Valószínűleg a Fertőben még mint apró gyermek. Ennek a készségének nem egyszer jó hasznát vette úgy is, mint katoná, úgy is, mint turista. A tengert is többször kipróbálta volt már, amikor első dunafürdőjét vette 1821 április 22-én. Ekkor érkezett ugyan is Pestre, hol mindenekelőtt két órát töltött a különböző templomokban. Hogy mi történt ezután, azt naplójában így mondja el:

— *Megfürödtem a Dunában, mi nagy feltűnést keltett. Azon vettem magamat észre, hogy elfelejtettem uszni.*

Bizony lehetett is csodálkozni az áprilisban für-

dőzőn. Ez időben Pesten még egyáltalában nem szoktak volt a Dunában fürdeni az emberek. 1817-ben létesült egy primitív katonai uszóiskola, amelybe azonban csak nehezen lehetett a polgárságot becsalogatni. *Es ime, a legelőkelőbb mánás megfürdik a Dunában! Hogy hol, azt majd alább próbáljuk megfajteni.*

A nép csodálkozott, a harmincéves István gróf azonban meg volt elégedve a kísérlettel, bár szigorú önkritikája azt mondatta vele, hogy elfelejtett uszni. Április 26-án ismét visszament a hős habokba. Most már azt jegyezhetette fel, hogy *uszott és azt tapasztalta, hogy amit az ember egyszer tanult és tudott, azt még sem lehet egészen elfelejteni.*

Komoly sport az uszás és nem mindegy, hol uszik az ember. A sóval telt nehéz fajsúlyú tenger-vízben könnyen lebeg a pesti kalmár, a gyorsodru Duna azonban kipróbálja az atlétát is, különösen a tapasztalatlant. Így esett, hogy amikor a rákövetkező esztendőben Széchenyi élete egyetlen igazi nagy barátjával, báró Wesselényi Miklóssal utazni ment, Párizsban is eljártak az uszóiskolában, ahol Wesselényi nagy komolyan vette az uszóleckéket. Ezek ki is fizették magukat, mert Wesselényiből lett a *legendás hírű magyar uszó*. Pedig lehet, hogy kettőjük közül Széchenyi volt a jobb uszó. Mindenesetre Széchenyi volt az, aki nem mulasztott el semmiféle uszási alkalmat. 1823 május 12-én Báltászéken uszik a Dunában. Majd teljesen megváltozik a szín.

— *Átusztam a Garonne-on, — írja 1825 július 21-én. — Azt gondolom, hogy a víz erősebb folyású és szélesebb, mint a Duna Nussdorfnál. A legnagyobb vízállás idején usztam. Itt, Bordeauxban, két különös uszoda van.*

Külföldi utjairól hazaérkezvén, nem hagyta el a megkedvelt sportot, amelybe vitte magával társait. Így Pozsonyban, 1827 augusztus 6-án, Zichy Jenővel és Zichy Kálmánnal a Dunán Károlyváron tulra uszik 1 óra 28 percnél idő alatt. E naplóbejegyzés egyike az első magyar időméréseknek az uszósportban.

Az uszas mintegy helyet kér lelki életében is annyira, hogy 1828-ban élete nagy szerelmére, későbbi feleségére, Sellern Crescencia grófnőre gondolva ezt jegyzi be naplójában:

— Az az érzésem, mint az uszóé, akit az ár mindig messzebb-messzebb ragad céljától, úgyhogy végül megfullad.

Am, hogy a prózaibb részhez térjünk vissza, nem csoda, hogy Széchenyi naplójában kiemelte a bordeauai uszodákat, mert ilyenek Pesten még mindig nem voltak. Csupán 1829-ben nyert egy Mayer György nevű polgár engedélyt egy *Dunafürdő* felállítására. Ezzel megindult a verseny. A katonai uszóiskola is szükségét látta az ujitásoknak. Bekövetkezett a fejlődés, úgyhogy amikor 1836-ban Mayer *dunafürdőjét* a hatóság által is elismert és engedélyezett *uszóiskolává* léptette elő: nagyjában elérkeztünk ahhoz az *uszodatípusához*, amelyet a Beitscher- és Scholz-uszodák még néhány év előtt városunkban képviseltek.

1835-ben azonban még nem volt ilyen uszoda. Széchenyi sportszellemét egyébként a polgári gondolkodáshoz szabott uszoda nem is elégítette volna ki. 1835-iki feljegyzéséből tudjuk meg, hogy miféle uszásokat szeretett ő és hol talált alkalmas helyet a fürdőre. 1835 augusztus 2-án pl. az Ankerwachétól uszott az I. Ferenc nevű hajóra.

Mily érdekes bepillantás a nagy ember lelkébe. Apró sportélvezetét összekapcsolja élete egyik nagy művével: a *Dunagőzhajózs megteremtésével*. Lelke egy félórás megnyugvást talál, amikor nagy hajóját mint sportcél érte el.

1835 augusztusában több feljegyzése van dunai uszásairól. Szent István napján ezt a kitételt találjuk: *Tükörs Vorrichtung*. Ezalatt nyilván azt kell érteni, hogy Tükör, a híres és gazdag *sörgyáros*, sörkerttulajdonos és hídépítő, a hajóhidnál valami kis *fürdőkészültséget* rendezett be. Egyébként csak természetes, hogy a várost közepén kettőszelő *hajóhid* fontos stációjává vált az uszósportnak is. Az uszó Szé-

chenyit is izgatta a hid. (Tudjuk, hogy az alkotó Széchenyit még inkább izgatta.) „Petrich-csel és Sandforddal eluszom a hid alatt“, jegyzi fel augusztus 22-én.

Az 1837-ik esztendő nyarán Széchenyi már minden nap uszik. Valószínű, hogy ekkor már ő is a Mayer-féle uszodát használta, amely ekkor fordult második esztendejében. A következő esztendőekben azonban nem az uszósport áll az előtérben, hanem az evezőssport. Széchenyi arra törekszik, hogy ladikba ültesse barátait. 1842-ben azonban ismét visszatér a habokkal való közvetlen érintkezéshez. 1844-ben az alsó Dunaparton elhelyezett Depiny-féle uszoda nyeri meg tetszését. Ugy rendezkedik be, hogy a város felső részéből, esetleg az óbudai hajógyárból is ide uszszék le. 1844 június 19-én az időközben feleségévé lett kedves és szép Crescencia grófnőt is eldirigálta a Depiny-uszodába — természetesen a női órába —, hogy majd érte uszik. Sajnos, a legnagyobb férfiakkal is történnek apró kellemetlenségek. Az a kor még nem ismerte a házastársak együttes vízi sportját. Erről tanuskodik ez a naplóbejegyzés:

— Schwimme zum Depinischen Bad. Crescence da, Ich warte eine Stunde auf sie. Erkälte mich.

Ugyanezen év július 7-én gőzhajóval a Császárfürdőbe megy, átviteti magát a szigetre s onnan a hidépítéshez uszik le. A hidépítés! Ismét megtaláljuk a nagy életcélok s az apró életörömök egyesítését. Az 1846-ik esztendő elhanyagoltatja Széchenyivel az evezést és felkaroltatja az uszást. A Császárfürdőből való leuszás napirenden van. (A Császárfürdő vizét ugyanis inkább issza.) Az uszodákat is látogatja, leginkább Kovács Lajos társaságában. Szereti az uszást. „Kezd nagyon jól tenni nekem“, írja, ami óriási dicséret nála, aki állandóan tele van hipochondriával.

Következik tiszta gőzhajós útja, mikor is 1846 július 23-án Tokajban óriási lelkesedéssel fogadják, amely azonban nem akadályozza annak, hogy még aznap gróf Andrássy Gyulát és Szirmay Ödönt be ne dugja a vízbe és nagyot ne uszszék velök.

A következő esztendő nyarán Dunaszeretete elérí legmagasabb pontját. Azelőtt minden vizet szeretett, most már a Balatontól is elfordul. „*Sem a víz, de még a víz közelsége sem jó nekem; mennyire megváltottam*“, jelenti ki a Balaton partján. Mikor azonban visszatér Pestre, szenvedélyesen látogatja a Duna vizét. Pest rettenetesen meleg; én minden nap uszom, írja augusztus 18-án gróf Teleki Lászlónak.

Ez időben Óbudáról, a Margitszigetről a hidéptítéshez, avagy a felső Dunaussodától az alsóhoz vezettek a vízi utak. Széchenyi leghűbb vizikísérője gróf Batthyány Gusztáv volt. Ez évben, augusztus 26-án, egy gazdasági egyesületi ülés volt. Az ülés után István gróf az egész társaságot felpakkolta és bevitte a Dunába. Megtudjuk, hogy kit illet ez alkalommal dícséret. „*Batthyány Lajos jól uszik*“, mondja a naplóbejegyzés.

Látszik, hogy Széchenyt, a vízisport emberét, kezdik érdekelni a Batthyányok. „*A három Batthyányval uszom a hidról Depinyhez*“, jegyzi fel augusztus 27-én. A három Batthyány: Lajos, Kázmér és Gusztáv volt.

A mágnesvilág példáját követték a polgárok is. Hatalmas sporttá fejlődött az uszodázás. Még az is megtörtént, hogy mágnesok, polgárok, vegyesen rendeztek nagy leuszásokat. Abban a korban azonban, amelyhez eljutottunk, felhők kezdtek tornyosulni az égen, amelyek bizony akadályai voltak a mágnesvilág uszkálásainak. E felhők politikai természetűek voltak. Hatalmas fergeget keletkezett belőlök, amelyek elsodorták gróf Batthyány Lajost a vérpadra, gróf Batthyány Kázmért a számkivetésbe és gróf Széchenyi Istvánt a döblingi elmegyógyintézetbe.

A szabadságharc után nem volt, aki mágnes társaságot usztassa a Dunán. Már csak a polgárvilág uszkált.

Széchenyi László